

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси та кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»
на тему:
«Організація фінансової безпеки в діяльності банків
України»**

Виконала: студентка 4 курсу, групи 7
Центр заочної форми навчання
ДУББАКА Д.В.
Керівник: к.е.н., доцент
СЕРГЄЄВА О.С.

ОДЕСА - 2020 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В період соціально – економічних перетворень завдання забезпечення безпечного, стійкого і стабільного розвитку банківської системи країни набуває особливої значимості, враховуючи, що її функціонування в сучасних умовах ускладнюється появою кризових явищ у різних сферах економіки.

Банківська діяльність завжди пов'язана з ризиком, можливим витокм інформації, наявністю внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому питання забезпечення безпеки банків є дуже актуальним. Так як основною причиною поточної глобальної економічної кризи і епіцентром подій є світова фінансова система, то саме її нестабільність, прорахунки і масштаби операцій на світових фінансових ринках призвели до того, що економічна криза охопила всі країни. Банківська ж система є основною складовою фінансової системи, тому питання фінансової безпеки банків виходять сьогодні на перший план.

Особливо актуальним це питання є для банківської системи України, оскільки етапи зростання неминуче ведуть до спадів та пов'язаних з цим кризових явищ. Актуальність теми визначається ще необхідністю рішення концептуальних питань забезпечення безпеки банківської діяльності. Це зумовлене криміногенною ситуацією в державі, активною дією наявних в Україні структур економічної розвідки та міжнародною організованою злочинністю.

Дослідження вітчизняних вчених з питань фінансової безпеки банків знайшли відображення у працях українських та зарубіжних вчених О.І. Барановський, Д.В. Безштанько, Т.М. Болгар, М.І. Зубок, М.І. Зверякова, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєвої, І.В. Кудря, Перехрест, Л.Ш. Райзберг, А.О. Старостіна, Л.М. Стрельбицька, О.І. Хитрін, О.Й.Шевцова.

Незважаючи на наявність досліджень, на сьогоднішній день важливі аспекти досліджуваної проблематики не отримали достатнього висвітлення в економічній літературі і потребують подальших наукових досліджень.

Мета і задачі дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо організації безпеки банківської діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- узагальнити сучасні теоретичні підходи до визначення економічної сутності та основні складові безпеки банківської діяльності;
- надати характеристику загроз безпеці банків та усунення ризиків;
- визначити рівень фінансової безпеки банківської системи України;
- визначити рівень фінансової безпеки на підставі економічних нормативів діяльності банків;
- оцінити складові фінансової безпеки банків України;

- сформулювати організаційні аспекти системи безпеки банківської діяльності;
- визначити основні напрями забезпечення фінансової безпеки банків України.

Об'єктом кваліфікаційної роботи бакалавра є процес організації безпеки банківської діяльності.

Предметом кваліфікаційної роботи бакалавра є фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі організації безпеки банківської діяльності.

Методи дослідження. Під час написання роботи були використані такі методи пізнання: теоретичне узагальнення, порівняння, метод згрупувань, методи аналізу, метод побудови аналітичних таблиць.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження становлять Закони України, офіційні статистичні матеріали Державного служби статистики України, Національного банку України та окремих банківських установ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (73 найменування) і додаток. Загальний обсяг роботи становить 73 сторінки. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 16 таблиці, 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи організації безпеки банківської діяльності**» було досліджено, що сучасний банк є головним фінансовим посередником, який забезпечує кредитами підприємницьку діяльність та соціальні потреби населення. Банк, функціонуючи у сфері обміну, активно впливає на всі стадії суспільного відтворення, на стан забезпечення суб'єктів економіки необхідними кредитними ресурсами. Від того наскільки ефективною та безпечною буде діяльність банку залежатиме рівень отриманого прибутку, рівень задоволеності інтересів клієнтів та економічний розвиток країни. Тому питання безпеки банку є актуальним не лише безпосередньо для банків, а й для інших суб'єктів ринку.

Зроблено висновок про те, що задля забезпечення фінансової стійкості банків її слід розглядати з позиції фінансової безпеки банку. Фінансову безпеку розглянуто як сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдавати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкоджати досягненню банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його

фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує. Визначено основну мету, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції та завдання фінансової безпеки.

Визначено підсистеми забезпечення фінансової безпеки банків, а саме: фінансове забезпечення, нормативно-правове забезпечення, інформаційно-аналітичне забезпечення, методичне забезпечення, кадрове забезпечення та техніко-технологічне забезпечення.

Проаналізовано загрози фінансової безпеки, які розглянуто як зовнішні загрози, що формуються екзогенними факторами та Внутрішні загрози, що формуються ендегенними факторами.

У другому розділі **«Оцінювання рівня фінансової безпеки банків України»** встановлено, що загрозу фінансовій безпеці банківській системі України завдає зменшення частки обсягу кредитування банками реального сектору економіки, яка станом на 01.01.2020 склала 26 %, що на 13,7 % менше за аналогічним періодом 2018 року.

Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті становило у 2019 році 83,40 %, що знаходиться в межах норми. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, станом на 01.01.2020 становила 49,10 %, та зменшилася у порівнянні з 2018 роком на 4 %. Також усі інші індикатори фінансової безпеки знаходяться в межах рекомендованих значень.

Розрахований показник фінансової безпеки банків України засвідчив, що рівень безпеки в банківському секторі станом на 01.01.2020 підвищився у порівнянні з 2018 р., та склав 46,49 %. У 2017 р. зазначений показник сягнув майже критичного рівня – 20,72 %.

Проведений аналіз рівня фінансової безпеки за виконанням економічних нормативів за методикою НБУ, засвідчив, що банки в цілому їх дотримуються, що свідчить про достатній рівень фінансової безпеки.

Проведено оцінювання рівня фінансової безпеки за рівнем капітало-ресурсної, кредитно-інвестиційної, валютної безпеки та безпечного рівня доходів та витрат. Зроблено висновок про те, що рівнем фінансової безпеки 2019 рік, став переломним для банківської системи України, так як фінансова безпека банків досягла позитивних результатів.

У третьому розділі **«Удосконалення організаційно-методичних аспектів безпеки банківської діяльності»** визначено, що побудова ефективно діючої системи забезпечення фінансової безпеки банків є необхідною умовою як стабільності окремо взятого банку, так і банківської системи України загалом.

До основних інструментів, які можуть бути використані для аналізу рівня фінансової безпеки, можуть бути віднесені: фінансове планування, фінансовий аналіз, фінансове регулювання, фінансовий контроль, а також банківське регулювання, банківський нагляд і банківський контроль.

Моральні ризики мають істотний вплив на рівень фінансової безпеки банків. Зважаючи на специфіку моральних ризиків, значний рівень скритності і непередбачуваності, банкам необхідно приділяти максимум

уваги їх обліку, аналізу та оцінці. Забезпечення безпеки банків в Україні має здійснюватися на двох рівнях: на рівні окремого банку на підставі реалізації заходів банківського менеджменту та на рівні банківської системи на підставі реалізації держав-них заходів, спрямованих на захищеність інтересів банку (банківської системи у цілому) від внутрішніх та зовнішніх загроз. Серед заходів для середнього рівня фінансової безпеки банків слід назвати: підсилення держав-ного регулювання банківської сфери, вдосконалення методичної бази оцінки рівня фінансової безпеки банку; зміцнення позиції державних банків у реалізації стратегії економічного розвитку країни; наближення діяльності вітчизняних банків до міжнародних стандартів, підвищення ефективності діяльності та фінансової стійкості банків шляхом поліпшення якості корпоративного управління.

Сфера електронної комерції, електронний банкінг, операції з платіжними картками й інші банківські операції нерозривно пов'язані з різними видами шахрайства. Боротьба з шахрайством здійснюється банківськими установами в різній мірі. Впровадження в діяльність банків систем фрод-моніторингу, їх прогресивність та професіоналізм організації залежить від пріоритетів банку залежно від актуальності фрод-моніторингу в системі управління фінансової безпеки.

Сучасні банки характеризуються посиленням інтеграції моделей регулювання і пруденційного нагляду, формуванням оптимального балансу між стабільністю фінансової системи і підтриманням справедливої конкуренції між її учасниками. Ступінь інтеграції зазначених моделей багато в чому зумовлюється рівнем розвитку економіки і фінансової системи, а також ефективністю державного управління. Визначено основні положення макропруденційних регулювання. Стратегія макропруденційних регулювання повинна передбачати досягнення результату впливу суб'єктів фінансового ринку на економіку в цілому з позиції забезпечення стабільного поступового економічного зростання. Особлива увага в стратегії має бути приділена оцінці якості управління ризиками та модернізації моделі оцінки фінансової стійкості з урахуванням уроків глобальної фінансової кризи.

Звернена увагу на те, що стратегія макропруденційних регулювання повинна коректуватися в залежності від характеру економіки і рівня фінансового розвитку країни; облік кількісних обмежень, властивих макропруденційних інструментів і їх відносної ефективності; важливість врахування валютного курсу в підтримці фінансової стабільності; узгодження питання системної уразливості, яка викликана непрозорою діяльністю олігархічного банкінгу, кредитуванням пов'язаних осіб та офшоринг. Новий підхід до розробки рекомендацій для банківського співтовариства з проблем ефективності фінансової безпеки

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня бакалавра за результатами проведеного дослідження, метою якого є – визначення основних організаційних аспектів організації діяльності банківської діяльності, можна зробити наступні висновки.

Визначено, що сучасний банк є головним фінансовим посередником, який забезпечує кредитами підприємницьку діяльність та соціальні потреби населення. Банк, функціонуючи у сфері обміну, активно впливає на всі стадії суспільного відтворення, на стан забезпечення суб'єктів економіки необхідними кредитними ресурсами. Від того наскільки ефективною та безпечною буде діяльність банку залежатиме рівень отримуваного прибутку, рівень задоволеності інтересів клієнтів та економічний розвиток країни. Тому питання безпеки банку є актуальним не лише безпосередньо для банків, а й для інших суб'єктів ринку.

Зроблено висновок про те, що задля забезпечення фінансової стійкості банків її слід розглядати з позиції фінансової безпеки банку. Фінансову безпеку розглянуто як сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдавати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкоджати досягненню банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує. Визначено основну мету, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції та завдання фінансової безпеки.

Визначено підсистеми забезпечення фінансової безпеки банків, а саме: фінансове забезпечення, нормативно-правове забезпечення, інформаційно-аналітичне забезпечення, методичне забезпечення, кадрове забезпечення та техніко-технологічне забезпечення.

Проаналізовано загрози фінансової безпеки, які розглянуто як зовнішні загрози, що формуються екзогенними факторами та Внутрішні загрози, що формуються ендогенними факторами.

Встановлено, що загрозу фінансовій безпеці банківській системі України завдає зменшення частки обсягу кредитування банками реального сектору економіки, яка станом на 01.01.2020 склала 26 %, що на 13,7 % менше за аналогічним періодом 2018 року.

Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті становило у 2019 році 83,40 %, що знаходиться в межах норми. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, станом на 01.01.2020 становила 49,10 %, та зменшилася у порівнянні з 2018 роком на 4 %. Також усі інші індикатори фінансової безпеки знаходяться в межах рекомендованих значень.

Розрахований показник фінансової безпеки банків України засвідчив, що рівень безпеки в банківському секторі станом на 01.01.2020 підвищився у порівнянні з 2018 р., та склав 46,49 %. У 2017 р. зазначений показник сягнув майже критичного рівня – 20,72 %.

Проведений аналіз рівня фінансової безпеки за виконанням економічних нормативів за методикою НБУ, засвідчив, що банки в цілому їх дотримуються, що свідчить про достатній рівень фінансової безпеки.

Проведено оцінювання рівня фінансової безпеки за рівнем капітало-ресурсної, кредитно-інвестиційної, валютної безпеки та безпечного рівня доходів та витрат. Зроблено висновок про те, що рівнем фінансової безпеки 2019 рік, став переломним для банківської системи України, так як фінансова безпека банків досягла позитивних результатів.

До основних інструментів, які можуть бути використані для аналізу рівня фінансової безпеки, можуть бути віднесені: фінансове планування, фінансовий аналіз, фінансове регулювання, фінансовий контроль, а також банківське регулювання, банківський нагляд і банківський контроль.

Моральні ризики мають істотний вплив на рівень фінансової безпеки банків. Зважаючи на специфіку моральних ризиків, значний рівень скритності і непередбачуваності, банкам необхідно приділяти максимум уваги їх обліку, аналізу та оцінці. Забезпечення безпеки банків в Україні має здійснюватися на двох рівнях: на рівні окремого банку на підставі реалізації заходів банківського менеджменту та на рівні банківської системи на підставі реалізації держав-них заходів, спрямованих на захищеність інтересів банку (банківської системи у цілому) від внутрішніх та зовнішніх загроз. Серед заходів для середнього рівня фінансової безпеки банків слід назвати: підсилення держав-ного регулювання банківської сфери, вдосконалення методичної бази оцінки рівня фінансової безпеки банку; зміцнення позиції державних банків у реалізації стратегії економічного розвитку країни; наближення діяльності вітчизняних банків до міжнародних стандартів, підвищення ефективності діяльності та фінансової стійкості банків шляхом поліпшення якості корпоративного управління.

Сфера електронної комерції, електронний банкінг, операції з платіжними картками й інші банківські операції нерозривно пов'язані з різними видами шахрайства. Боротьба з шахрайством здійснюється банківськими установами в різній мірі. Впровадження в діяльність банків систем фрод-моніторингу, їх прогресивність та професіоналізм організації залежить від пріоритетів банку залежно від актуальності фрод-моніторингу в системі управління фінансової безпеки.

Сучасні банки характеризуються посиленням інтеграції моделей регулювання і пруденційного нагляду, формуванням оптимального балансу між стабільністю фінансової системи і підтриманням справедливої конкуренції між її учасниками. Ступінь інтеграції зазначених моделей багато в чому зумовлюється рівнем розвитку економіки і фінансової системи, а також ефективністю державного управління. Визначено основні положення макропруденційних регулювання. Стратегія макропруденційних

регулювання повинна передбачати досягнення результату впливу суб'єктів фінансового ринку на економіку в цілому з позиції забезпечення стабільного поступового економічного зростання. Особлива увага в стратегії має бути приділена оцінці якості управління ризиками та модернізації моделі оцінки фінансової стійкості з урахуванням уроків глобальної фінансової кризи.

Звернена увагу на те, що стратегія макропруденційних регулювання повинна коректуватися в залежності від характеру економіки і рівня фінансового розвитку країни; облік кількісних обмежень, властивих макропруденційних інструментів і їх відносної ефективності; важливість врахування валютного курсу в підтримці фінансової стабільності; узгодження питання системної уразливості, яка викликана непрозорою діяльністю олігархічного банкінгу, кредитуванням пов'язаних осіб та офшоринг. Новий підхід до розробки рекомендацій для банківського співтовариства з проблем ефективності фінансової безпеки.